

Nota van toelichting

Numer.: 25T1029

Kerkrade, 10 april 2025

Behorend bij ontwerpbesluit nummer:

25Rb032

Onderwerp

Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030 'Gezondheid nu, voor later!'

Beslispunten

Instemmen met het definitieve concept Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030 'Gezondheid nu, voor later!'

Inleiding

Gemeenten hebben de wettelijke plicht om gezondheidsbeleid te ontwikkelen en te voeren. De 16 gemeenten in Zuid-Limburg doen dit al meer dan vijftien jaar gezamenlijk, op regionaal niveau. Begin 2024 zijn de gemeenten, samen met de GGD, gestart met het proces om te komen tot het nu voorliggende nieuwe regionale gezondheids-beleid voor de periode 2025-2030, getiteld 'Gezondheid nu, voor later!'. Deze nota ligt nu voor ter besluitvorming.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat bij de verzending van de stukken nog niet het definitieve concept van de nota is meegestuurd. Dit komt nl. pas op 2 mei a.s. beschikbaar vanuit de regio en dit is helaas na de verzend-termijnen zoals die gelden voor Kerkrade in deze cyclus. Het definitief concept zal dan direct worden nagezonden en is dus bij de behandeling in de commissie op 13 mei a.s. en bij besluitvorming in de raad op 28 mei a.s. wel beschikbaar. Belangrijk is hierbij aan te geven dat er geen inhoudelijke aanpassingen meer zullen zijn in het definitieve concept, hooguit enkele taal- en opmaaktechnische verbeteringen.

In het proces om te komen tot deze nieuwe gezondheidsnota zijn de vele ontwikkelingen binnen het gezondheidsbeleid meegenomen en zijn de Gemeentelijke Regiegroep Gezond Zuid-Limburg, de Stuurgroep Trendbreuk en de adviesraden sociaal domein van alle Zuid-Limburgse gemeenten betrokken geweest.

We hebben in Zuid-Limburg de ambitie om 25% van de gezondheidsachterstanden ten opzichte van Nederland in 2030 in te lopen. Dat is een enorme opgave, we zijn er nog niet. Uit recente monitorresultaten van de GGD blijkt dat de achterstanden nog niet zijn afgenomen. Dat betekent niet dat de gezamenlijke inspanningen van de gemeenten en vele organisaties zinloos zijn. Er zijn namelijk genoeg voorbeelden dat we de afgelopen periode veel hebben bereikt en goede stappen hebben gezet. Het laat echter wel zien dat de gezondheidsachterstanden in de regio een hardnekkig probleem is en gezondheidsverbetering nóg meer inspanning, bewustwording en vooral een langjarige investering vraagt.

In het nieuwe gezondheidsbeleid gaan we dan ook nadrukkelijk door op de ingeslagen weg en continueren we de Trendbreukaanpak. Gelet op de uitdagingen waar de regio voor staat, verbreden we onze focus: we willen niet alleen dat kinderen gezond opgroeien en gelijke kansen krijgen, maar ook dat onze burgers gezond blijven, zowel fysiek als geestelijk. En dat zij hierin worden gestimuleerd door hun leefomgeving. Daarmee kent dit herijkte gezondheidsbeleid 4 pijlers (zie verder onder "Financiën"):

1. Gezond Opgroeien
2. Gezond Blijven
3. Gezonde Geest
4. Gezonde Leefomgeving

Doelstelling

Door in te stemmen met het definitieve concept Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030 'Gezondheid nu, voor later!' voldoen we aan onze wettelijke verplichting en beschikken we over een richtinggevend document voor het gemeentelijke gezondheidsbeleid vanuit een integrale visie op gezondheid.

Argumenten

Het eerdere regionaal gezondheidsbeleid 'Zuid Springt Eruit' had een looptijd tot en met 2023. Het Algemeen Bestuur van de GGD Zuid-Limburg heeft in september 2023 ingestemd met het voorstel om dit met één jaar te verlengen tot en met 2024. Reden hiervoor was de invoering van het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Dat wil zeggen dat, conform de Wet publieke gezondheid, dit jaar een nieuw regionaal gezondheidsbeleid moet worden vastgesteld.

We kiezen met nieuwe Regionaal Gezondheidsbeleid 'Gezondheid nu, voor later!' voor een looptijd van zes jaar (2025 tot en met 2030). Hiermee benadrukken we het duurzame en meerjarige karakter van het regionaal gezondheidsbeleid. Deze termijn sluit ook aan bij de vorige nota, waarin 2030 als streefdatum werd genoemd. Gezondheidsbeleid vraagt immers, zoals we in eerdere versies ook hebben vastgesteld, een lange adem en meerjarige betrokkenheid. Tot slot kunnen we met het kiezen voor de termijn 2025-2030 in de toekomst weer in de pas lopen met de termijn van twee jaar na openbaarmaking van het landelijke gezondheidsbeleid.

Het Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030 'Gezondheid nu, voor later!' draagt bij aan onze gezondheidsambities vanuit het gedachtegoed Vie leven in beweging. Inzicht in de wijze waarop het Regionaal Gezondheidsbeleid en Vie aan elkaar gerelateerd zijn, is te vinden in de bijlage bij deze nota van toelichting. Met het nieuwe gezondheidsbeleid wordt ingezet op preventie, het stimuleren van gezondheidsbewustzijn van kinds af aan en het verbeteren van de mentale en de fysieke gezondheid van al onze burgers. In het regionale gezondheidsbeleid is de positieve gezondheid van inwoners het uitgangspunt.

In dit herijkte gezondheidsbeleid wordt gezondheid integraal benaderd, waarbij alle dimensies van positieve gezondheid worden meegenomen. Het gezondheidsbeleid richt zich niet alleen op ziektepreventie door in te zetten op verhoging van de vaccinatiegraad, maar ook op het bevorderen van veerkracht, welzijn en eigen regie voor alle inwoners. Ook beschrijft dit regionale gezondheidsbeleid dat de aanwezigheid van groen bijdraagt aan de gezondheid van mensen en dat het belangrijk is dat de ruimtelijke inrichting daarvan getuigt. Verder is 'Health in all policies' toegevoegd als uitgangspunt in het gezondheidsbeleid. Ook zet deze beleidsnota in op beweging en gezonde voeding, o.a. via Gezonde Scholen, een rookvrije start en omgeving voor kinderen, het gezonder maken van de omgeving waarin wordt gesport en waar kinderen veilig buiten kunnen spelen en via leefstijlinterventies voor jong en oud.

Programma Trendbreuk

Trendbreuk is een gezamenlijke ambitie van vele partijen in Zuid-Limburg, waaronder de gemeenten. Doel hiervan is om in 2030 een kwart van de achterstanden ten opzichte van de rest van Nederland te hebben ingelopen. Met Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030 'Gezondheid nu, voor later!' gaan we door op deze ingeslagen weg en blijven we onverminderd inzetten op dit doel. Samen maken gemeenten, Provincie, Rijk, GGD en andere maatschappelijke partners langjarig werk van de trendbreuk. Daarbij blijven we de focus op de jeugd leggen en verbreden we vanuit deze nota gezondheidsbeleid onze focus. We blijven inzetten op bewezen, effectieve interventies, het bundelen van (financiële) middelen en een langjarige domeinoverstijgende samenwerking.

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorg Akkoord (IZA)

Het Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030 'Gezondheid nu, voor later!' sluit aan bij het GALA en het IZA. Beide akkoorden bieden de kans om de integrale Trendbreukaanpak van de regio te verbreden en te versterken. Het regionaal gezondheidsbeleid staat niet op zichzelf, maar vormt een integraal onderdeel van een breder geheel van akkoorden en afspraken die gericht zijn op het bevorderen van het welzijn en de gezondheid van inwoners van Zuid-Limburg. Een aantal uitvoeringstaken in het nieuwe regionaal gezondheidsbeleid is ook al vastgelegd in de agenda voor de regionale uitvoering van GALA en IZA. Door de verbinding van het regionaal gezondheidsbeleid met de afspraken op basis van GALA en IZA ontstaat een samenhangende en geïntegreerde aanpak van gezondheid en welzijn op lokaal niveau. Dit

biedt kansen voor synergie, efficiëntie en effectiviteit in de uitvoering van gemeentelijk beleid en draagt bij aan het realiseren van gezonde en vitale gemeenschappen.

Regioplan Zuid-Limburg 2023

Eind 2023 werd het Regiobeeld Zuid-Limburg 2023 gepubliceerd. Hierin staan de stand van zaken in de regio en de uitdagingen waar onze regio voor staat: het inhalen van de gezondheidsachterstand, de kloof tussen zorgvraag en zorgaanbod, het hoge zorggebruik, de kansenongelijkheid en de noodzaak van het versterken van een (regionale) integrale domeinoverstijgende aanpak. Het Regiobeeld is geconcretiseerd in het Regioplan Zuid-Limburg 2023.

Het regioplan richt zich op het bevorderen van de leefbaarheid, economische vitaliteit en sociale cohesie in de regio. Dit plan omvat diverse thema's die nauw verbonden zijn met gezondheid en welzijn en biedt zodoende logische aanknopingspunten voor het gemeentelijke gezondheidsbeleid.

Het Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030 'Gezondheid nu, voor later!' zet in lijn met het regioplan in op het realiseren van een gezonde generatie, een omgeving waarin mensen samen gezond blijven, veerkrachtigere ouderen, preventie gericht op een goede mentale gezondheid en een gezonde leefomgeving.

Kanttelingen

Ondanks de enorme opgave op het gebied van gezondheid en het inlopen van achterstanden zien we geen extra financiële ruimte voor investeringen in publieke gezondheid. Er zijn Rijksbezuinigingen aangekondigd op de publieke gezondheid waarbij, naast de bezuinigingen op preventie, met name bij Versterking van Infectieziektebestrijding en Pandemische paraatheid (VIP). Hierdoor is sprake van forse taakstelling binnen de GGD Zuid-Limburg vanaf 2026. Daarnaast zien veel Zuid-Limburgse gemeenten een ravijnjaar op zich afkomen en hebben zij te maken met grote financiële vraagstukken.

Hoewel het zorgakkoord met het nieuw aanvullende zorg- en welzijnsakkoord wordt uitgebreid, is nog onduidelijk wat dit op de lange termijn betekent voor de GALA-middelen en het aandeel voor de gemeenten in de IZA-middelen. Wel is duidelijk dat, als deze middelen overgaan naar het gemeentefonds, dit gepaard zal gaan met een bezuiniging van 10%. Het staat buiten kijf dat eventuele financiële beperkingen en bezuinigingen op de publieke gezondheid een remmend effect hebben op het realiseren van de ambities. Om dit risico zoveel mogelijk te beperken, wordt ingezet op verbinding met andere domeinen en het benutten van kansen die er zijn om alternatieve middelen aan te boren. Daarnaast vindt een tussenevaluatie plaats in 2028 waarin ook de financiële ontwikkelingen meegenomen zullen worden en eventueel doelen worden bijgesteld.

Financiën

Dit voorstel heeft dan ook géén financiële consequenties. De uitvoering wordt gerealiseerd via reeds bestaande vastgestelde uitvoeringsplannen. De financiering daarvan past binnen de bestaande kaders, waarbij middelen vanuit GALA en IZA uiteraard worden ingezet.

De GGD Zuid-Limburg is een belangrijke uitvoerder van het regionaal gezondheidsbeleid en een belangrijk gedeelte van de uitvoering wordt dan ook gedekt vanuit de begroting van de GR GGD Zuid-Limburg. Het regionaal gezondheidsbeleid is echter ook een gezamenlijke, regionale opgave. Dankzij o.a. Trendbreuk werken we in de regio op dit punt al geruime tijd samen aan het verbeteren van de gezondheidssituatie van onze burgers. Dit wil zeggen dat ook andere samenwerkingspartners hun steentje bijdragen. Denk aan bijvoorbeeld de welzijnspartijen, zorgorganisaties en het onderwijs. Deze organisaties kennen vaak andere financieringsstromen (bv. Onderwijs-middelen, Wlz, Wmo), soms ook vanuit een subsidierelatie met de gemeente.

1. Gezond Opgroeien

Deze pijler wordt grotendeels ingevuld door het Werkplan Trendbreuk 2024-2026 en het programmaplan Trendbreuk. De financiering daarvan is afgedekt binnen de begroting van de GGD (programmabureau en JGZ-onderdelen), via IZA (regionale coördinatie). De interventies in dit kader worden gefinancierd binnen de begrotingen van de uitvoerende organisaties zelf. De voortzetting van Trendbreuk als genoemd in dit regionaal gezondheidsbeleid vindt plaats binnen deze kaders.

2. *Gezond Blijven*

Deze pijler richt zich op de versterking van preventie en gezondheidsbevordering van de volwassen en ouder wordende inwoner. Bestaande aanpakken en interventies als Welzijn op Recept, Gecombineerde Leefstijl Interventie, Ketenaanpak Valpreventie, Samen Tegen Eenzaamheid worden momenteel gefinancierd vanuit GALA en IZA en gemeentelijke middelen.

Daarnaast kan de ambitie behorende bij Gezond Blijven ook worden versterkt door binnen bestaande inzet in het reguliere welzijnswerk en andere gemeentelijke inzet. En door samen te werken met andere partners als woning-corporaties en informele organisaties, zonder dat hiervoor noodzakelijkerwijs extra investeringen nodig zijn.

3. *Gezonde Geest*

Deze pijler richt zich vooral op het in kaart brengen en analyseren wat binnen de regio gebeurt aan het versterken van mentale gezondheid. En vervolgens hoe we dit sterker kunnen verbinden met inzet binnen de andere pijlers. Ook hier vindt inzet regionaal en lokaal plaats vanuit GALA Mentale Gezondheid en mogelijk vanuit IZA met transformatiegelden voor het Transformatieplan mentale gezondheid, waarbij ook een begroting sociaal domein zit.

Voor de aanpak Suïcidepreventie stelt het Rijk middelen beschikbaar voor de organisatie en uitvoering. Deze moet kostendekkend worden ingericht waarbij in deze nota wordt uitgesproken dit zoveel mogelijk regionaal vorm te geven, eventueel in de vorm van een actienetwerk suïcidepreventie.

4. *Gezonde Leefomgeving*

Deze pijler richt zich op het versterken van de verbinding tussen beleidsvelden en een grotere, vroegtijdige betrokkenheid van gezondheid bij met name de ontwikkelingen in en van de fysieke leefomgeving. Ook hier vindt regionaal en lokaal inzet plaats vanuit o.a. GALA Gezonde Leefomgeving. Voor de versterking van infectieziekte-bestrijding en pandemische paraatheid (VIP) zijn we afhankelijk van Rijksfinanciering.

Communicatie

Het nieuwe regionaal gezondheidsbeleid zal, o.a. via een gezamenlijk persbericht, bekend worden gemaakt. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van diverse relevante communicatiekanalen, indien gewenst ook de lokale kanalen van de verschillende gemeenten.

Burgerparticipatie

De Adviesraad Maatschappelijke Ondersteuning Kerkrade (AMO Kerkrade) is betrokken geweest bij de totstandkoming van deze gezondheidsnota, net als de andere adviesraden uit Zuid-Limburg. In een gezamenlijke informatiebijeenkomst hebben zij een toelichting ontvangen op de inhoud van de nota. En uiteraard is de concept nota vervolgens ook aan de adviesraden voorgelegd voor advisering.

De regionale werkgroep gezondheidsbeleid heeft de adviezen van alle adviesraden vervolgens verwerkt en een reactie opgesteld. In deze reactie met bijbehorend addendum (beide bijgevoegd) heeft het college schriftelijk gereageerd op de adviezen van de AMO Kerkrade en van de andere adviesraden in Zuid-Limburg. Alle college in Zuid-Limburg zullen deze brief gelijkluidend naar hun adviesraad sturen. Op deze manier krijgen alle adviesraden inzicht in wat de adviezen van de regionale adviesraden zijn geweest en krijgen zij een volledig beeld van de aanpassingen in het beleidsplan.

Naast de adviesraden zijn er ook andere partners betrokken geweest. Het regionaal gezondheidsbeleid heeft namelijk betrekking op gemeentelijk beleid, maar raakt uiteraard aan diverse andere besluitvormings- en adviseringsprocessen. Zo is de GGD, als belangrijke uitvoerder van het gezondheidsbeleid, nauw betrokken geweest bij het opstellen van het regionale gezondheidsbeleid. Daarnaast is ook de Stuurgroep Trendbreuk betrokken geweest in het proces, omdat de Trendbreukaanpak natuurlijk de basis vormt voor dit beleid.

Ook de Gemeentelijke Regiegroep Gezond Zuid-Limburg is in het proces bevraagd, omdat deze nota vanzelfsprekend ook GALA en IZA raakt.

Burgerbetrokkenheid is opgenomen als randvoorwaarde in het regionaal gezondheidsbeleid. Hiermee wordt ervoor gezorgd dat bij eventuele verdere uitwerking van de uitvoering van het gezondheidsbeleid in de toekomst ook inwoners worden betrokken.

Uitvoering

De uitvoering van dit regionaal gezondheidsbeleid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de 16 Zuid-Limburgse gemeenten, GGD Zuid-Limburg, Trendbreuk en de samenwerkingsstructuren en de activiteiten rondom GALA en IZA. Maar, zoals eerder gezegd, is het regionaal gezondheidsbeleid een gezamenlijke opgave van alle partners in de regio.

Uiteraard wordt er periodiek bekeken hoe de uitvoering van het regionaal gezondheidsbeleid verloopt. In dit kader is in de nota beschreven dat er in 2028 een tussenevaluatie is gepland.

Gezondheid en Vitaliteit

Het hoeft geen betoog dat het herijkte regionaal gezondheidsbeleid bijdraagt aan de gezondheid en vitaliteit van onze burgers. Dit is de kern van de nota. Daarmee sluit deze nota volledig aan bij onze ambities vanuit Vie leven in beweging (zie voor de relatie tussen het Regionaal Gezondheidsbeleid en Vie ook de bijlage bij deze nota van toelichting).